

Домедична допомога в екстремальних ситуаціях

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Кафедра медицини
катастроф та
військової медицини

2025

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Бірюк І.Г., Бадюк М.І., Куковська І.Л., Ковида Д.В., Панасюк О.М.,
Ковальчук П.Є., Іванушко Я.Г., Назимок Є.В., Сикирицька Т.Б.**

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Навчальний посібник

видання друге, перероблене і доповнене

**«Між життям і смертю є «золота» година.
Якщо ви тяжко поранені, у вас залишилося
менше 60 хвилин, щоб вижити. Зрозуміло,
ви не обов'язково помрете саме через
годину, це може статися через три дні або
через два тижні – але у вашому тілі за цей
період вже станеться щось непоправне».**

Р. Адамс Коулі.

Чернівці 2025

УДК 616-083.98(075.8)

Д66

Автори:

Бірюк І.Г., Бадюк М.І., Куковська І.Л., Ковида Д.В., Панасюк О.М., Ковальчук П.Є., Іванушко Я.Г., Назимок Є.В., Сикирицька Т.Б.

*Розглянуто і схвалено на засіданні Вченої ради закладу вищої освіти
Буковинського державного медичного університету
(Протокол засідання № 4 від « 03 » грудня 2024 р.)*

Рецензенти:

доктор медичних наук, професор Тарас БІБІК – професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

кандидат медичних наук, доцент Людмила ГОРДІЄНКО – завідувачка кафедри медицини катастроф та військової медицини Полтавського державного медичного університету

Д66 Домедична допомога в екстремальних ситуаціях (навчальний посібник) / Бірюк І.Г., Бадюк М.І., Куковська І.Л., Ковида Д.В., Панасюк О.М., Ковальчук П.Є., Іванушко Я.Г., Назимок Є.В., Сикирицька Т.Б.
- Чернівці: заклад вищої освіти Буковинський державний медичний університет, 2025. - 360 с.

ISBN 978-617-519-132-3

У навчальному посібнику наведена узагальнена інформація щодо особливостей організації та надання допомоги пораненим, травмованим та хворим на догоспітальному етапі при загрозливих для життя станах в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій.

Тематика посібника відповідає навчальній програмі «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та враховує алгоритми і рекомендації з надання першої допомоги ТССС (Tactical Combat Casualty Care).

Навчальний посібник призначений для самостійної підготовки та дистанційного навчання студентів до практичних занять з навчальної дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях»

© Буковинський державний медичний університет МОЗ України, 2025

ISBN 978-617-519-132-3

ПЕРЕДМОВА

Успішне виконання завдань, які покладаються на систему охорони здоров'я в цілому та Медичні Сили Збройних Сил України зокрема, в умовах сьогодення вимагає високого рівня професійної підготовки лікарів та медичного персоналу.

Сучасна тактична медицина відіграє важливу роль у Збройних силах України і містить багато засобів визначення та попередження важких ускладнень у військовослужбовців, які були пораненні на полі бою. Відповідно до вимог сьогодення, всі військовослужбовці, які пройшли належну теоретичну та практичну підготовку, мають бути готові надати домедичну допомогу. Досвід організації і проведення домедичної допомоги демонструє, що життя та здоров'я комбатантів та не комбатантів повинно бути збережено не тільки під час бойових дій, але і в період між боями та у випадку великомасштабних надзвичайних ситуацій мирного часу.

Недооцінка важливості допомоги впродовж перших хвилин після поранення, травмування, недостатня увага до вивчення та опрацювання медичним персоналом алгоритмів дій згідно протоколів, стандартів надання допомоги на догоспітальному етапі призводить до ризику невинуватеного зростання летальності, якої можна уникнути. Аналіз причин загибелі військовослужбовців під час ведення бойових дій вказує на те, що значну частину поранених можна врятувати за умов своєчасного та якісного надання домедичної допомоги. Разом з тим, ефективність спеціалізованої допомоги постраждалим суттєво зумовлена якістю надання допомоги на місці події.

Впровадження новітніх технологій проведення медичної допомоги відповідно до сучасних стандартів, стандартів НАТО, вивчення елементів (рекомендацій) TCCC стандартів (рівень для всіх військовослужбовців - проведення домедичної допомоги у вигляді самопомоги та взаємодопомоги), стандартів PHTLS (для проведення екстреної допомоги на догоспітальному етапі для цивільного населення) в навчальний курс підвищують ефективність надання домедичної допомоги. У даному навчальному посібнику нами акумульовано досвід українських медичних інструкторів та бойових медиків, які здобували знання та навички у багатьох країнах світу і були ними застосовані під час бойових дій. Нами, також, висвітлено основні питання щодо надання медичної допомоги травмованим, пораненим і хворим на догоспітальному етапі з урахуванням рекомендацій з надання першої допомоги TCCC (Tactical Combat Casualty Care) та окремих протоколів Міністерства охорони здоров'я України.

Навчальний посібник призначений для самостійної підготовки студентів-здобувачів другого(магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» до практичних занять з навчальної дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях»

ЗМІСТ

Тема 1. Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах як навчальна дисципліна. Первинний огляд постраждалого (Заняття №1).....	5
Тема 1. Домедична допомога в екстремальних і бойових умовах як навчальна дисципліна. Первинний огляд постраждалого (Заняття №2).....	31
Тема 2. Кровотечі і методи їх зупинки (Заняття №1).....	50
Тема 2. Кровотечі і методи їх зупинки (Заняття №2).....	66
Тема 3. Порушення прохідності дихальних шляхів. Домедична допомога (Заняття №1).....	80
Тема 3. Порушення прохідності дихальних шляхів. Домедична допомога (Заняття №2).....	92
Тема 4. Види ушкоджень у бойових і не бойових умовах. Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах(Заняття №1).....	98
Тема 4. Види ушкоджень у бойових і не бойових умовах. Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах(Заняття №2).....	125
Тема 5. Надання домедичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях.....	143
Тема 6. Домедична допомога при найпоширеніших невідкладних станах.....	160
Тема 7. Засоби масового ураження. Домедична допомога.....	182
Тема 8. Медичне сортування при виникненні масових санітарних втрат. Медична евакуація (Заняття №1).....	209
Тема 8. Медичне сортування при виникненні масових санітарних втрат. Медична евакуація (Заняття №2).....	219
Тема 9. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах. Бойовий стрес: ознаки, профілактика, домедична допомога.....	232
Тестові завдання.....	250